

Lausunto tarkastusvaliokunnan arviointikertomuksesta vuodelta 2018

261/02.06.01/2018

SOTEV 04.09.2019 § 48

Lisätiedot:

sosiaali- ja terveystieteiden johtaja Ulla Tikkanen, puh. 050 355 3246
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastusvaliokunnan tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Arvioinnin tulokset esitetään arviointikertomuksessa, joka käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Tarkastusvaliokunta hyväksyi ja allekirjoitti vuoden 2018 arviointikertomuksen 16.5.2019 (§46) ja saattoi sen kaupunginvaltuuston tiedoksi 17.6.2019 (§35).

Kaupunginvaltuusto pyytää valiokunnilta vastaukset tarkastusvaliokunnan kysymyksiin. Kaupunginhallitus kokoaa niistä koko kaupungin toimintaa koskevan lausunnon. Tarkastusvaliokunnan hyväksymä arviointikertomus on esityslistan **oheismateriaalina**.

Arvioinnin painopistealueena vuonna 2018 oli yleishallinto sekä kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntatoimet.

Seuraavassa käsitellään arviointikertomuksessa esitettyjä huomioita jotka liittyvät sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan toimintaan.

Edellisten vuosien havaintojen seuranta

Tarkastusvaliokunta kiittää vastauksista vuoden 2017 arviointikertomukseen ja toteaa, että esille nostetut asiat ovat edelleen ajankohtaisia, kuten kouluterveyskyselyn kyselylomakkeeseen merkittävän kotikunnan, teini-ikäisten päihteidenkäyttöongelmat suhteen ja kunnan ja kolmannen sektorin välinen yhteistyö.

- Kouluterveystutkimus toteutettiin uudelleen keväällä 2019. Tähän kyselyyn kotikuntamerkintää ei vielä valitettavasti saatu, vaikka asiaan yritettiin aktiivisesti vaikuttaa. Nuorten päihteidenkäyttöön liittyvien ongelmien ratkaisuun on paneuduttu omassa organisaatiossa, pääkaupunkiseudun kuntien sote-lautakuntien ja sivsote-keskusteluissa ja yhteiskokouksissa sekä tutustumalla Islannin malliin, jossa käytetyistä menetelmistä haetaan vuoden 2019 aikana ratkaisuja paikallisiin rakenteisiin sopivilla tavoilla. Myös toimintamallien kehittäminen kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on yksi vuoden 2019 strategisista tavoitteista.

Lisäksi tarkastusvaliokunta pyytää kiinnittämään huomiota resurssien riittävyyteen tilanteessa, jossa kaupungin sosiaali- ja terveystoimen ulkopaikka-

kuntalaisten asiakasmäärän kasvu on ollut huomattava.

- Vuoden 2014 alusta Terveydenhuoltolain mahdollistaman valinnanvapauden myötä yli 1500 espoolaista on valinnut perusterveydenhuollon palvelut toteuttavaksi yksiköksi Kauniaisten terveyskeskuksen. Myös kauniaislaisten julkisia terveysterveyspalveluja käyttävien osuus on kansallisessa vertailussakin merkittävä: 77 % kauniaislaisista käytti vuonna 2017 terveysaseman palveluja, kun otetaan huomioon kaikki terveysterveyspalvelujen palvelumuodot.

Koulujen oppilasmäärän kasvun, ulkopaikkakuntalaisten oppilaiden suuren osuuden (yhteensä 935 oppilasta vuonna 2018) takia ja integraatioluokkaopetuksen laajentamisen myötä koululääkäriresurssi on tarpeeseen ja kansallisiin suosituksiin nähden niukka. Sektorityö, erityisesti kouluilla tehtävät laajat terveystarkastukset vaativat lääkäriresurssia n. 0.6 vakanssin verran, mikä on pois terveysaseman vastaanottotyöstä. Kaikkien toimialan ammattiryhmien resurssien riittävyyden arviointi, työnjaon ja toimintakäytäntöjen kehittäminen on jatkuvaa.

Muu toiminnan arviointi, sosiaali- ja terveystoimi

Sosiaali- ja terveyshuolto- sekä maakuntauudistuksen valmistelu työllisti kaupungin virkamiehiä vuonna 2018. Tarkastusvaliokunta toteaa, että valmistelussa tehtyä työtä tulee hyödyntää tulevaisuudessa oman toiminnan kehittämisessä.

- Toimialan kehittämistyötä tukee erityisesti työ, jota on tehty eri substanssialojen valmisteluryhmissä. Tehtyä valmistelutyötä tullaan soveltamaan oman toimintakäytäntöjen kehittämisessä ja prosessien kuvaamisessa. Aikuissosiaalityössä on tehty merkittävää kehittämistyötä sosiaalityön sisällön kuvaamiseksi ja brändin vahvistamiseksi. Suun terveydenhuollossa on kehitetty yhteisiä toimintakäytäntöjä. Vanhuspalveluissa on kuvattu laajoja ajankohtaisia palvelukokonaisuuksia ja tehty ohjeistuksia, kuten kotikuntoutuksen käsikirja, omaishoidon toimintaohje ja alueellinen kotikuntoutusmalli sekä opas kunnille ikääntyvän väestön hyvinvointia tukevan suunnitelman tekemiseksi. Valmisteluryhmissä on tehty selvityksiä, joista saadaan tärkeää vertailutietoa suhteessa muihin Uudenmaan kuntiin.

Sosiaali- ja terveysalalla on kaupungin henkilökunnan korkeimmat sairauspoissaolot, mikä johtunee alan epävarmoista tulevaisuuden näkymistä ja raskaasta työstä. Asiaa on kuvattu tarkemmin kaupungin henkilöstökertomuksessa 2018. Miten Kauniaisten sosiaali- ja terveystoimen henkilökunnan työhyvinvointia edistetään?

- Tehtyjen henkilöstötyytyväisyyskyselyjen tulosten perusteella toimialalla tulee kiinnittää huomiota erityisesti palautteen antamiseen, tiedonkulkuun ja tavoitteiden selkiyttämiseen. Sotekäsikirja valmistettiin esimiestyön ja henkilökunnan perehdyttämisen tueksi. Siinä

sovittujen toimintamallit tukevat esimiestyötä ja tavoitteena on parantaa mm. viestintää ja lisätä läpinäkyvyyttä toimialalla. Poissaolot sote-alalla ovat yleisesti kunnissa muita toimialoja korkeammat työn vaatavuuden ja kuormittavuuden takia, mm. työn psyykkinen kuormittavuus on lisääntynyt. On mahdollista, että epävarmuus tulevaisuuden sotesta vähentää turvallisuuden tunnetta, mikä on tutkimusten mukaan tärkeä hyvinvointiin vaikuttava tekijä. Tutkimustiedon perusteella kulttuuriharrastukset tukevat hyvinvointia. Musiikki ja sote-kuoron perustaminen liittyvät tähän tavoitteeseen.

Toimialan onnistumista ja asetettujen tavoitteiden toteutumista mitataan ns. nelimaalin avulla, jolloin tuloksia seurataan systemaattisesti neljästä näkökulmasta: asiakaskokemus, henkilöstökokemus, tuottavuus ja vaikuttavuus.

Villa Bredan uudisrakennus oli kaupungin suurin rakennusprojekti 2018. Asukkaat muuttivat Villa Bredaan syksyllä. Palvelujen käynnistämisen yhteydessä ikäihmisten palveluiden resursoinnissa, kaksikielisen henkilökunnan rekrytoinnissa ja Villa Bredan johtamisessa oli haasteita. Ostopalveluna ikäihmisten hoitotoiminta oli Villa Bredaa edullisempaa, mutta Villa Breda on tuonut palvelut lähelle kaupunkilaisia.

Miten Kauniaisten kaupunki aikoo tehokkaasti toteuttaa hyvinvointikuntayhtymän ikäsuunnitelman vuosille 2016 - 2025?

- Kauniaisten kaupungin ikäohjelman valmistelu aloitetaan 2019 aikana. Sen valmistelun tukena tullaan käyttämään Uudenmaan ikääntyneiden ja omaishoidon kärkihankkeessa valmistettua opasta, joka on tarkoitettu vanhuspalvelulain mukaisen ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelman laatimiseen. Suunnitelman valmistamisen tietopohjana toimii mm. Finsote 2018 tutkimus, josta saamme monipuolista tietoa 75 vuotta täyttäneiden elinoloista, terveydentilasta ja palvelujen käytöstä. Kauniaisten ikäohjelmassa tullaan painottamaan myös taiteen ja kulttuurin saatavuutta ja kulttuurin ja taiteen eri muotojen saamista osaksi palvelukeskuksen, kotihoidon ja hoivayksiköiden arkea (VN suositus kulttuurista osana sosiaali- ja terveystalouden rakennetta).

Vuoden 2018 aikana toteutui kuljetuspalvelujen lakiuudistus. Miten Kauniaisten kaupunki aikoo valvoa kuljetuspalvelujen tarkoituksenmukaista toteutumista?

- Vuoden 2018 liikennepalvelulain muutoksella ei ole vaikutusta vammais- ja sosiaalihuoltolain mukaisiin kuljetuksiin vielä vuosina 2018–2019. Kuljetuspalvelujen tarkoituksenmukaisen toteutumisen seuranta toteutetaan mm. saadun asiakaspalautteen ja palvelun käyttötietojen avulla. Yksittäisen asiakkaan reklamoidessa kuljetuksesta, voidaan matkan toteutus jäljittää Länsi-Uudenmaan kuntien kilpailutuksella hankitusta järjestelmästä ja todeta mahdolliset epäkohdat. Sosiaali- ja terveystoimissa palvelusihteeri selvittää palveluntuottajan kanssa tapahtuman ja toimenpiteistä päätetään joko kilpailutuksessa

päätetyn sanktiojärjestelmän mukaisesti tai muulla tavoin.

Vuoden 2018 aikana hyväksyttiin suunnitelmia, ohjeita ja ohjelmia. Miten sosiaali- ja terveystoimi aikoo toimeenpanna edellä mainitut suunnitelmat ja ohjelmat?

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen ohje

- Toimialalla noudatetaan valiokunnassa 24.4.2018 hyväksyttyä ohjetta täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämisestä. Kela myöntää perustoimeentulotuen ja kunnissa käsitellään täydentävä toimeentulotuki.

Omaishoidon tuen ohjeen muuttaminen

- Ohje hyväksyttiin valiokunnassa 24.4.2018. Se ohjaa vanhuspalvelujen vastuulla olevan 65 vuotta täyttäneiden omaishoidon tuen asiakkaiden palvelujen järjestämisessä sekä sosiaalipalvelujen vastuulla olevien lasten ja alle 65-vuotiaiden omaishoidon tuen myöntämistä ja palvelujen järjestämistä.

Ehkäisevän päihdetyön ohjelma 2018 – 2022

- Ehkäisevän päihdetyön ohjelma on poikkihallinnollinen kaikkia ikäluokkia koskeva ohjelma, jossa on määritetty eri toimialojen vastuut. Kaupunginvaltuusto hyväksyi Ehkäisevän päihdetyön ohjelman 25.9.2018. Ohjelman toteuttamiseksi määritellään vuosittaiset tavoitteet. Esim. vuonna 2019 keskeistä on ollut nykyisten toimintakäytäntöjen ulkoinen arviointi (toteutettu EHYT ry:n kanssa) ja tietopohjan hankkiminen suunnittelun tueksi. Myös Lape-hankkeen tavoitteet tukevat ehkäisevää päihdetyötä. Vuosittaisista tavoitteista ja seurannasta sovitaan poikkihallinnollisessa terveyden edistämisen johtoryhmässä, Tejossa.

HYKS-alueen kuntien terveydenhuollon järjestämissuunnitelma 2018 – 2020

- HYKS-alueen kuntien terveydenhuollon järjestämissuunnitelman 2018–2020 tavoitteena on edistää alueellista yhteistoimintaa terveyspalveluiden järjestämisessä, tuottamisessa sekä yhteensovittamisessa. Järjestämissuunnitelmassa esitetään kauden tavoitteet, joiden toteuttamisesta ja seurannasta vastaa kansanterveystyön johtajien verkosto. Verkosto tapaa säännöllisesti ja sen toimintaa koordinoi perusterveydenhuollon yksikkö, jonka vastuulla on myös kuntien terveyden edistämisen vastuuhenkilöiden yhteistyöverkoston toiminnan koordinointi vuoden 2019 loppuun saakka. Jokainen kunta huolehtii itse terveydenhuoltolain mukaisista terveyden edistämisen toimenpiteistä. Kauniaisissa poikkihallinnollinen TEJO-työryhmä vastaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinoinnista. Terveyden ja hyvinvoinnin

nykytilaa ja toimenpiteiden painopisteitä tarkastellaan valtuustokausittain tehtävässä hyvinvointikertomuksessa.

Kauniainen on mukana aktiivisena toimijana STM:n kärkihankkeisiin kuuluneen VESOTE- hankkeen jatkajassa HUS: n ”Hyvä Kierre” -ohjelmassa, jossa painopisteinä ovat osallisuuden tukeminen, terveyserojen kaventaminen, tupakoinnin vähentäminen ja kaatumisten ehkäisy.

Seulontakäytännöt pyritään yhdenmukaistamaan HUS-alueella ikäluokkien ja seulontavälien sekä kutsumiskäytäntöjen osalta vuoden 2019 aikana.

- Kauniainen tarjoaa kohdunkaulasyövän seulontaa 25–65 -vuotiaille, 5 vuoden välein EU:n seulontasuosituksen ja Käypä hoito-työryhmän suosituksen mukaisesti. Palvelun tuottajana on HUSLAB.
- Rintasyövän seulontatutkimukset tarjotaan suositusten mukaisesti 50–69 -vuotiaille kahden vuoden välein. Mammografian palvelutarjoajissa on HUS-alueella vaihtelua. Kauniaisissa palvelun tuottajana toimii Terveystalo.
- Sikiöseulonnoissa noudatetaan koko HYKS-alueella lainsäädännön mukaisia yhtenäisiä käytäntöjä ja palvelut hankitaan HUS:sta.

Merkittävät perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon työnjakoa koskevat asiat sovitaan kuntakohtaisesti organisaatioiden johtavien viranhaltijoiden välisissä neuvotteluissa. Suunnitelmakaudella HUS lisää erikoislääkärikonsultaatioita perusterveydenhuoltoon eKonsultaatiota kehittämällä.

- Tällä hetkellä toimiva paperikonsultaatiotoiminta on vakiintunut ei-hoitovastuuta siirtävän lähetteen muotoon. Ihotaudeille on mahdollista liittää lähetetietoihin valokuva.
- Nuorisopsykiatrian konsultaatiot Skype-välitteisellä linkillä on käynnistetty lievästi tai keskivaikeasti kapea-alaisesti oireilevien nuorten lyhytterapiakonsultaatiot
- Kauniaisten kiinnostus etävastaanottotoiminnan pilotointiin esim. iho- ja haavapotilaiden hoidossa on ilmaistu HUS:lle.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valmiussuunnitelma ja sen liitteenä oleva pandemiasuunnitelma on päivitetty 2018.

- Toimeenpanovalmius on olemassa tilanteen niin vaatiessa. Valmiussuunnitelman päivittämisestä ja sen edellyttämästä osaamisen varmistamisesta vastaa toimialan johtoryhmä.

Vuoden 2018 aikana käsiteltiin valiokunnassa seuraavat kyselyt: Henkilöstön ilmapiirikysely 2017 ja Kouluterveyskysely. Kouluterveyskyselyssä ilmeni huolenaiheena nuorten runsas päihteiden käyttö, poikien ylipaino ja huono nukkuminen, tyttöjen kokema koulu-uupumus ja ahdistuneisuus sekä yleisesti koettu väkivalta ja häirintä. Ongelmien ratkaisemiseksi esitettiin mm. vanhemmuustukea ja järjestöyhteistyötä.

Miten Kauniaisten kaupunki aikoo järjestää nuorten hyvinvoinnin seurannan?

- Poikkihallinnollisen yhteistyön koordinointi toteutuu Tejo-työryhmäs-

sä, jossa lasten ja nuorten hyvinvointia käsitellään säännöllisesti. Lape-hanke, jossa on mukana toimijoita sekä sivistys- että sosiaali- ja terveystoimesta, jatkuu 2019, jonka aikana hankkeessa sovittuja käytäntöjä juurrutetaan. Tärkeässä roolissa tässä työssä on sivistystoimeen palkattu LAPE-koordinaattori.

Arjessa hyvinvoinnin edistäminen toteutuu mm. sosiaalitoimen palveluohjaajan ja nuorisotoimenerityisnuorisotyöntekijän tiiviinä yhteistyönä syrjäytymisvaarassa olevien nuorten auttamiseksi. Perheneuvolaan ja äitiys- ja lastenneuvolaan vuonna 2020 haettava yhteinen psykologin toimi sekä tarvittaessa ostopalveluna hankittavan konsultoivan psykiatrin palvelut mahdollistavat lasten ja nuorten mielenterveysongelmien varhaisen tunnistamisen ja intensiivisen hoitamisen.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon yhteyteen lisätään matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujen saatavuutta (jalkautuvat psykiatriset sairaanhoitajat, pilotointi syksy 2019), osaamista (IPT-koulutus psykologit ja psykiatriset sairaanhoitajat, syksy 2019), lisäämällä konsultaatiotoimintaa (HYKS VARHAIN) ja huolehtimalla toimintojen yhteensovittamisesta (Nuorten mielenterveyspolun kuvaus, GMI käyttöönotto). Nuorten hyvinvointia edistetään myös ehkäisevän päihdetyön ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn ohjelmissa kuvatuilla toimenpiteillä. Seuranta toteutuu valtuustokausittaisessa laajassa hyvinvointikertomuksessa.

Kauniaisista osallistuttiin HUS:n järjestämään Islannin matkaan, jolla tutustuttiin lasten ja nuorten systemaattiseen, tietoon perustuvien, yhteisöllisten ja osallistavien toimien vaikuttavuusnäyttöön nuorten päihteiden käytön preventiossa. Islannin hyviä kokemuksia hyödynnetään poikkihallinnollisessa suunnittelutyössä. Lisäksi Kauniainen on hakenut yhdessä EHYT ry:n ja Espoon kanssa hankerahoitusta Islannin mallin soveltamiseen nuorten päihteiden käytön vähentämiseksi, harrastusmahdollisuuksien lisäämiseksi ja vanhemmuustaitojen vahvistamiseksi.

Oheismateriaali: Kauniaisten kaupungin tarkastusvaliokunnan arviointikertomus vuodelta 2018

Sosiaali- ja terveystoiminnan johtaja:

Valiokunta hyväksyy selvityksen tarkastusvaliokunnan arviointikertomuksessaan esiin nostamista havainnoista sosiaali- ja terveystoimen osalta ja lähettää ne edelleen KH: lle, joka kokoaa koko kaupungin lausunnon.

Päätös:

Valiokunta hyväksyi päätösehdotuksen.